

Leming, T., Eriksen, A. & Skrøvset, S. (2023). *Den første uka – introduksjon til lærerutdanninga*. Fagbokforlaget.
<https://doi.org/10.55669/oa2706>

Kapittel 3

Hva skal til for at du skal bli den læreren du ønsker å bli?

Tidligere i boka har du lest om og reflektert over hva slags lærer du vil bli. Dette kapittelet vil fokusere på det første steget på veien til å utvikle deg til den læreren.

Å BLI LÆRERSTUDENT

Selv om mange av dere kanskje allerede har vært studenter i høyere utdanning, vil her vi skrive litt om det å bli lærerstudent. Dette blir gjerne beskrevet som en kaotisk periode der du blir bombardert med nye inntrykk, slik Karianne beskrev det så klart i innledningen til denne boka.

Men: Pust! Slapp av! Dette er helt normalt når du går inn i en ny tilværelse. Som lærerstudent går du nå inn i en ny rolle. En rolle

kan defineres som summen av forventninger og krav som stilles til deg. På den ene siden har vi forventninger til deg som student, og på den andre siden kommer du kanskje selv med mange forventninger til studiet? Lærerstudenter er ikke en ensartet gruppe, dere har forskjellig bakgrunn og kommer med forskjellige erfaringer og forhåndskunnskaper. Det kan være vanskelig å vite hva slags forventninger du skal ha, og ikke minst hvilke krav du vil møte i din nye studiehverdag.

Ditt nye lærested, veiledere og faglærere har også mange forventninger og krav til studentrollen. Lødding og Aamodts rapport (2015) «Studieforberedt etter studieforberedende?» sammenfatter universitets- og høyskolelæreres forståelse av å være studieforberedt i følgende stikkord: selvstendighet i arbeidsmåter, ferdigheter i skriftlig framstilling, kapasitet til å lese store mengder tekst, evne til kritisk tenkning, grunnleggende fagkunnskaper, interesse og motivasjon for å lære, evne til å orientere seg og få klarhet i hva som kreves i studiet. Disse stikkordene skal vi sette i sammenheng med noen sentrale sider med overgangen fra elevrollen til studentrollen nedenfor:

- Selvstendighet og selvregulering
- Emneplaner og eksamen versus standpunkt karakterer
- Fra hverdagsspråk til profesjonsspråk
- Å forberede seg til undervisning

SELVSTENDIGHET OG SELVREGULERING

En stor overgang fra å være elev til å bli student er graden av autonomi, selvstendighet, som forventes av deg som student. Det er en forventning fra institusjonen og lærere på utdanninga at du tar ansvar for din egen læring. Denne forventningen blir ofte ikke uttalt eksplisitt, men høyere utdanning stiller krav til selvstendighet og til *selvregulering*. Når vi snakker om selvregulering, betyr det å kunne planlegge og gjennomføre din egen læring, og samtidig at du vurderer om du må justere noe for å nå læringsmålet. På universitetet har du ikke en kontaktlærer eller klasselærere som følger deg opp på samme måte som på en skole. Lærerne i de ulike fagene har mange studenter på forskjellige emner og fungerer som veiledere, men kanskje ikke som klasselærere eller kontaktlærere slik du har vært vant med fra videregående. Dermed må du ta en større del av ansvaret selv for læringen. Vær i forkant, ta kontakt med faglærer hvis du sliter

med en oppgave du ikke får til, hen vil gjerne hjelpe deg på vei, men du må ta det første steget.

Selvregulering innebærer å ta ansvar for å organisere din egen hverdag og tomrommene på timeplanen. Som lærerstudent har du en del obligatorisk undervisning, men likevel blir det ganske mange timer i uka du har til egenstudier. Alle kan kjenne på fristelsen til å ta sove lenge om morgenen og til å dra hjem når undervisningen er ferdig for dagen, men det er på dette punktet du må ha selvregulering. Lag deg en ukeplan, ta initiativ til en kollokviegruppe (studiegruppe) der dere jobber i lag med stoffet. Ta lærdom av andre studentråd, som vi husker Karianne ga innledningsvis om å få en rutine i studiehverdagen.

I studiebarometeret⁵ for 2019 kommer det fram at grunnskolelærerstudenter i snitt bruker litt over 29 timer i uka på organiserte læringsaktiviteter og egenstudier, mens gjennomsnitt av alle heltidsstudenter ligger på litt over 34 timer i uka. Når du er fulltidsstudent, tilsvarer studiene en vanlig 40 timers arbeidsuke. Jobb derfor med å bli en selvstendig student som tar ansvar for seg selv, lag deg rutiner, og overvåk din egen læring.

5 Studiebarometeret er en nasjonal og årlig undersøkelse av ulike forhold i høyere utdanning utført av NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningene) på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

EMNEPLANER OG EKSAMEN VERSUS STANDPUNKTKARAKTER

I lærerutdanninga har du ikke læreplaner med kompetansemål i hvert fag slik du er vant til fra grunnskole og videregående skole, men emneplaner med læringsutbyttebeskrivelser som forteller deg hvilken kunnskap, hvilke ferdigheter og hvilken kompetanse du skal ha når du er ferdig med et emne. Som student må du sette deg inn i emneplanmålene for å forstå hva emnet krever av deg. Å reflektere over hva emneplanmålene betyr, og tenke over hvilke mål du forstår og hva du ikke forstår, er viktig for læringen din. Hva betyr for eksempel et komplisert kompetansemål som «analysere, vurdere og reflektere over egen læring og se egen læring i sammenheng med elevenes læring i faget» (hentet fra en emneplan i engelsk)? Hvordan forstår du målet? Forstår du det ikke i det hele tatt? Hvordan kan du sjekke om din forståelse samsvarer med andres forståelse?

Denne refleksjonsprosessen kalles gjerne *metakognisjon*, og Imsen (2014) definerer dette i boka *Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi* som å ha bevissthet om sine egne tankeprosesser. Ifølge Imsen innebærer metakognisjon «at vi kan utøve en viss viljestyrt kontroll over våre egne tanker og vår egen læringsprosess». Metakognisjon og selvregulering henger tett sammen og er viktig for at du skal lykkes i din nye studentrolle. Heldigvis er det ikke bare opp til deg selv å stake ut veien fram mot eksamen. Obligatoriske arbeidskrav du får underveis i emnet, er der for å hjelpe

deg å bearbeide lærestoffet og å knytte pensum til målene i emneplanene. Arbeidskravene er integrert i emnene og skal fremme læring gjennom *formativ vurdering*. Formativ vurdering kan være både tilbakemeldinger fra lærere, egenvurdering og hverandre-vurdering. Tilbakemeldingene du får på arbeidskrav, gir deg en pekepinn på hvor du står i forhold til målene som vurderes, og er samtidig en framovermelding om hvordan du skal jobbe videre mot det langsiktige målet som er eksamen.

Både eksamen og standpunkt karakter er brukt som sluttvurdering i grunnskolen; forskjellen i høyere utdanning er at eksamen er den eneste sluttvurderingen du får. Det vil si at hvordan du presterer på eksamen, er avgjørende for karakteren du får i emnet.

På videregående skole får du en standpunkt karakter. Tester i løpet av skoleåret og underveisvurdering vil være en del av grunnlaget for en standpunkt karakter, i motsetning til en eksamens-karakter som bare vurderer den kompetansen du viser på eksamen.

Eksamen som vurderingsform forutsetter at du må ha andre arbeidsvaner enn ved bruk av standpunkt karakterer. Når du kun har en eksamen som sluttvurdering, er det tusenvis av sider som skal leses fram til eksamen. Jobber du fram mot et langsiktig mål, trenger du gode arbeidsvaner, og du må jobbe jevnt og trutt for å skaffe deg en oversikt over pensum, og du må disponere tida godt. For å få til dette trenger du kunnskap om *studieteknikk og læringsstrategier*. De fleste høgskoler og universiteter tilbyr kurs, videoer og artikler med forskningsbasert informasjon og råd om studieteknikk og læringsstrategier, for eksempel denne videoserien

laget ved UiT som ligger tilgjengelig på Vimeo⁶. Den gir en introduksjon til læringsstrategier og råd om blant annet planlegging og notatteknikk. Bruk tilgjengelige ressurser for å tilegne deg gode arbeidsvaner som vil hjelpe deg den lange veien fram mot eksamen.

FRA HVERDAGSSPRÅK TIL PROFESJONSSPRÅK

En svært viktig endring med å gå fra elev- til studentrollen er at du gradvis skal utvikle et profesjonsspråk. Å bli sosialisert inn i lærerprofesjonen innebærer å gå fra å bruke et hverdagsspråk til å beskrive undervisning og læring til å bruke et profesjonsspråk. Som ferdigutdannet lærer vil du være en spesialist på barn og unges læring, og for å uttrykke denne spesialiserte kunnskapen presist og kunne diskutere undervisning og læring er det viktig å bruke et profesjonsspråk, et fagspråk. Forskningsresultater presentert i en artikkel av Rødnes, Fosse og Brevik (2015) med tittelen «Betydning av å bruke fagbegreper. For elever, lærerstudenter og lærere» viser at «at elever, lærere og lærerstudenter utvikler et høyere abstraksjonsnivå – og dermed økt forståelse – når de bruker fagbegreper som et felles redskap i læringsprosessene». Tilegnelse av profesjonsspråket kan dermed hjelpe deg til å utvikle din evne til kritisk tenkning.

6 <https://vimeo.com/showcase/7458752>

Mer fokus på kritisk tenkning er et kjennetegn ved studentrollen. Kritisk tenkning handler om å være reflekterende og kunne stille kritiske spørsmål til vedtatte sannheter. Hva det vil si å bruke kritisk tenkning, eksemplifiseres godt av fjerdeårsstudenten Elisabeth:

Det å være student i lærerutdanningen krever også at jeg stiller mer spørsmål enn det jeg er vant til. Samtidig har også lærerutdanningen bidratt til at jeg stiller disse spørsmålene uten at jeg anstrenger meg mer eller mindre enn før utdanningen. Dette gjelder alt fra små ting i hverdagen som reklame på Instagram til hvorfor noen mennesker gjør de valgene de gjør. En stiller seg undrende til både mennesket og samfunnet som mennesket

lever i, både bevisst og ubevisst. Jeg hadde aldri trodd i forkant av utdanningen at jeg under en Liverpool-kamp med guttegjengene skulle havne i en faglig diskusjon om idretts-Norge sitt syn på feminisme og homofili.

Som student vil du møte mange teorier og påstander i undervisning og pensumlitteratur, og du må lære deg å stille spørsmål til disse og vurdere dem på et selvstendig grunnlag.

Alle emner har pensumlister som er tilgjengelig ved semesterstart, og de gir deg en oversikt over lærestoffet i hvert emne. Pensumlistene er bestemt av fagpersonene som underviser i fagene og enkeltemnene, det vil si at pensum kan variere fra år til år, selv om målene i emneplanen er de samme. Antall sider som skal leses, kan variere fra emne til emne og mellom fag fordi fagene er forskjellige og har sin egenart.

Å FORBEREDE SEG TIL UNDERVISNING

Du har fått oversikt over pensumlista, men hvordan skal du forberede deg til undervisning? Det finnes ikke «lekser» på universitetet, men forelesere og faglærere vil som oftest gi en oversikt over tema og hvilket fagstoff fra pensum som er relevant til de forskjellige undervisningsøktene. At du har satt deg inn i fagstoffet på forhånd, er viktig både for deg selv, medstudenter og faglærer for at undervisningen skal fungere optimalt.

Informasjon til en forelesning i engelsk litteratur og didaktikk kan for eksempel være slik: «Realism in children's literature: *Dustbin Baby* (Wilson, 2001), Gamble (2019). ch. 4 and 8.» Dette betyr at temaet er realisme i barnelitteratur, romanen som skal leses, er *Dustbin Baby* av Wilson, og litteraturteorien som skal leses, er to kapitler i ei bok av Gamble. I det øyeblikket du som fersk student oppdager at det er forventet at du skal lese både en roman på 200 sider og 60 sider teori til en enkelt forelesning, samtidig som du har flere andre fag samme dag, er det lett å føle seg overveldet og tenke: Hjelp! Hvordan skal jeg klare å lese så mye? For å kunne stille forberedt på forelesninger må du lære å forholde deg til store tekstmengder.

Studenter, i motsetning til elever, må forholde seg til store tekstmengder på kort tid. I en travel studiehverdag må du lære å prioritere: Å prioritere hva som skal leses, og hvordan det skal leses, betyr at du bør sortere informasjon og lese selektivt. Å være en selektiv leser vil si at du matcher leseteknikk til det du leser; du kan for eksempel skimlese en artikkel for å få med deg hovedbudskapet i teksten før forelesning, og etter forelesning kan du nærllese teksten for å huske hovedargumenter og forstå viktige fagbegreper. Skriv notater mens du leser. Å prioritere vil også si at noen ganger må du bestemme deg for hvilke tekster det er viktigst at du får lest, og hva som kan vente.

Et annet tips er å ha et klart formål med lesingen. Du skal bli profesjonsutøver – på studiet leser du for å lære, ikke for å prestere på en «prøve». Still deg selv spørsmål som: Hvorfor leser vi denne

teksten om matematiske samtaler i klasserommet? Hvordan er denne teksten relevant for min framtidige yrkesutøvelse? Hva er det forfatteren forsøker å fortelle meg?

Når det gjelder kritisk tenkning – vær en aktiv leser ved at du tolker og reflekterer over det du leser. Skriv notater mens du leser. Still deg selv spørsmål som: Hva er tekstens hovedbudskap, og hva er formålet med teksten? I grunnskolen og på videregående skole vil læreren eller læreboka ofte ha ferdige spørsmål og arbeidsoppgaver som hjelper deg å bearbeide og forstå budskapet og hovedargumentene i teksten. Pensumlitteraturen i lærerutdanninga vil som oftest ikke gi deg noen spørsmål for å støtte forståelsen din, så her må du bearbeide teksten selv gjennom tolking, refleksjon og kritiske spørsmål. Gjennom aktiv lesing kan du opparbeide evnen til kritisk tenkning rundt pensumlitteraturen og nærme deg målene for kunnskap, ferdigheter og kompetanse som står i læringsutbyttebeskrivelsene.

I andre fag kan det i tillegg være andre måter å forberede seg på, ved siden av å lese. Å prøve ut aktiviteter på forhånd i praktisk-estetiske fag er vanlig. Eksempelvis kan en forberedelse i kroppspøving bestå i å gjennomgå et praktisk-didaktisk opplegg. I musikk kan det være å øve på spilling eller synging, i naturfag å hente inn materiale fra naturen.

I løpet av studiet vil du møte krav til kunnskaper og ferdigheter som du skal klare å bruke i nye sammenhenger. Kunnskapene og ferdighetene utgjør din lærerkompetanse. Kravene kan noen ganger virke overveldende, med pensum på tusenvis av sider,

arbeidskrav som skal skrives, timer i praksis som skal planlegges og utføres, og spørsmål fra elever som du ikke kan svare på ennå. Da skal du ha i tankene at du har startet et 5-årig utdanningsløp; det å bli lærer er som å løpe mila, det er ikke en sprint. Når du skal trene til mila, må du gradvis øve opp utholdenheten, og du skjønner fort at det nytter ikke å spurte ut av startgropa og tro du skal holde hele veien inn. I stedet handler det om en kombinasjon av mengdetrening, disponering av løpet ditt og det å ha krefter til en god sluttspurt. Slik er det også å være student. Det du gjør mye av, blir du god til. Som student bør du lese og skrive mye for å bli god på det. Du må også lære å disponere tida di for å tilegne deg nødvendig kunnskap og ferdigheter, og du må ha krefter igjen til en real sluttspurt når eksamen nærmer seg. Slik vil du utvikle dine kunnskaper og ferdigheter og din kompetanse som gjør at du kommer i mål, og at du gradvis vil beherske lærerrollen.

